

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

ASIA: VNS 4/2021 VP VALTIONEUVOSTON SELONTEKO SISÄISESTÄ TURVALLISUUDESTA

[Hallintovaliokunnan kuuleminen perjantai 29.11.2017 klo 11:15](#)

Suomen Asianajajaliitto keskittyy lausunnossaan oikeudenhoidon toimintakyvyn vahvistamista ja rikollisuuden torjuntaa koskeviin kysymyksiin.

Selonteossa painotetaan sitä, että sisäinen turvallisuus perustuu ennaltaehkäiseviin toimiin. Yhteiskunnalliset ongelmat ovat pääosin pidempien kehityskulkujen tulosta. Erityisesti tämä koskee rikollisuustilannetta. Selonteossa viitataan siihen, että varsin pieni, syrjäytyneistä ja syrjäytymisvaarassa olevista ihmisistä koostuva joukko tekee suurimman osan varsinkin väkivaltarikoksista. Asianajajaliitto katsoo, että yhteiskunnan polarisaatio- ja segregatiokehityksen hidastaminen ovat myös parasta rikostorjuntaa. Varhaiskasvatuksen, peruskoulutuksen, lastensuojelun ja mielenterveyspalveluiden sekä muiden sosiaalipalveluiden resurssien turvaaminen on ensisijaisessa asemassa luotaessa turvallisempaa Suomea.

Asianajajaliitto katsoo, että yhteiskuntamme valmiudet vastata järjestäytyneen rikollisuuden aiheuttamiin uhkiin ovat yleisesti hyvällä tasolla. Yksittäisenä ilmiönä Asianajajaliitto haluaa tässä yhteydessä nostaa esille tietoverkoissa tapahtuvan rikollisuuden, joka on viimeisien vuosien aikana huolestuttavasti kasvanut ja ammattimaistunut. Tähän uhkaan liittyen esitutkintaviranomaisten ja laajemminkin oikeudenhoidon resursseja tulisi vahvistaa ja kansainvälistä yhteistyötä tulisi edelleen syventää.

Selonteossa korostetaan tarvetta lisätä esitutkintaviranomaisten, syyttäjien ja tuomarien erikoistumista. Asianajajaliitto on aiemmissa kannanotoissaan painottanut täysin samaa. Yhteiskuntarauhan kannalta olisi kuitenkin tärkeää, että myös ns. massarikosten riittävä tutkinta ja oikeuskäsittely turvataan. Tällä on suora vaikutus siihen, kuinka legitimiä kansalaiset kokevat oikeusjärjestyksemme. Niiden kohdalla esitutkinnan lopettamispäätösten voimakas kasvu viime vuosina selittyy osittain sillä, että poliisin resursseja on vähennetty tai niitä kohdennettu muille toiminta-alueille.

Selonteossa nostetaan perustellusti esille se, että oikeustapausten käsittelyajat ovat kasvussa. Asianajajaliitto pitää kehitystä erittäin huolestuttavana. Ongelma ei ole ratkaistavissa pelkästään oikeuslaitoksen toimintaa tehostamalla, kuten selonteosta voisi päätellä. Asianajajaliitto katsoo, että jo nyt tuomioistuimien toiminta on erittäin hyvin organisoitua ja tehokasta. Tuomioistuimien voimavaroja vie eniten laajojen rikosasioiden käsittely, eikä niitä prosesseja voida keventää. Oikeudenhoidon keskiössä on korkeasti koulutetun henkilöstön asiantuntijatyö. Sen vuoksi tuomioistuimien riittävät henkilöresurssit on pystyttävä tulevaisuudessakin turvaamaan.

Syyttäjälaitoksen ja poliisin yhteistyö on lähtökohtaisesti tehokasta. Asianajajaliitto kuitenkin katsoo, että syyttäjien tulisi ottaa ensisijainen vastuu vakavien rikosasioiden tutkinnan johtamisesta. Samalla syyttäjälaitoksen resursseja tulisi vahvistaa. Asianajajaliitto pitää myös tärkeänä vapauttaa poliisien resurssit epäiltyjen rikosten selvittämiseen. Poliisin rooli pakkokeinoasioissa tulisi mahdollisuuksien mukaan poistaa kokonaan. Oikeudessa esiintyminen ja hakemusten tekeminen oikeudelle soveltuu luontevimmin syyttäjille. Tällainen muutos parantaisi myös oikeusturvaa.

Asianajajaliitto painottaa erityisesti julkisen oikeusavun toimintaedellytysten turvaamisen tärkeyttä. Keskustelussa oikeudenhoidon resursseista ja sisäisestä turvallisuudesta asianosaisten oikeudelliseen avustamiseen tarvittava panostus jää usein vähälle huomiolle. Oikeusvaltiossa on huolehdittava asianosaisten oikeusturvan tosiasiallisesta toteutumisesta ja turvattava ammattitaitoisen oikeusavun saatavuus. Oikeudenkäyntiin osallisista erityisen vaikeassa tilanteessa ovat ns. keskituloiset henkilöt, jotka eivät tulojensa perusteella ole oikeutettuja julkiseen oikeusapuun. Julkisen oikeusavun saajien piiriä tulisi laajentaa. Asianajajaliitto pelkää myös sitä, että pätevän oikeudellisen avun ja siten oikeusturvan saaminen vaarantuu, koska julkisen oikeusavun palkkiot ovat jääneet pahasti jälkeen markkinoilla muutoin vallitsevasta palkkiotasosta.

Oikeudenhoito laajasti ymmärrettynä on yhteiskuntamme keskeinen perustehtävä. Ainakin muihin pohjoismaihin verrattuna Suomi panostaa suhteessa vähemmän oikeudenhoitoon (oikeusministeriön hallinnonalaan) kuin muut valtiot. Tuomioistuinja syyttäjälaitoksen sekä julkisen oikeusavun aliresursointi heikentää laaja-alaisesti oikeusturvaa. Arvioitaessa sisäisen turvallisuuden kokonaisuutta tämä linjavalinta tulisi punnita kokonaan uudelleen.

Vakaan demokratiakehityksen ja oikeusvaltionperiaatteen turvaaminen edellyttää realistista tilannekuvaa. Oikeusvaltion perusteita horjuttanut kehityskulku monissa Euroopan maissa ei ole erillinen ilmiö, joka ei mitenkään koske omaa maatamme. Asianajajaliitto katsoo, että Suomessakin tulisi varautua siihen, että valtaan voi tulevaisuudessa päästä epädemokraattisesti toimivia voimia, joilla voi olla tavoitteena vaikuttaa eri tavoin lainkäyttöön ja oikeuslaitoksen toimintaan. Samanlaista vaikuttamista voi tulla myös muista suunnista yhteiskuntamme sisältä käsin tai jopa valtiomme rajojen ulkopuolelta. Tuomioistuimien ja tuomarien riippumattomuus ja toimintakyky tulisi turvata kaikissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa. Kansalaisyhteiskunnan tasolla tämän oikeudenhoitoon kohdistuvan uhkan torjuminen edellyttää samalla sitä, että myös itsenäisen asianajajalaitoksen riippumattomuutta tulisi vahvistaa. Sen vuoksi Asianajajaliitto katsoo, että tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden takeista ja asianajajalaitoksen asemasta säädettäisiin perustuslain tasolla.

Helsingissä, 28. päivänä lokakuuta 2021
Suomen Asianajajaliitto

Niko Jakobsson
pääsihteeri

Laatija:
Antti Riihelä, asianajaja, varatuomari Helsinki